

Louise Bryant

Så här ser revolutioner ut

Den radikala amerikanska journalisten Louise Bryant författade en gripande redogörelse för vad hon upplevde i revolutionens Petrograd 1917.

Hennes artiklar publicerades ursprungligen som artikelserie i amerikanska tidningen *The Oregonian*.

De gavs senare (1918) ut i bokform under titeln *Six Red Months in Russia*.

Fotot till höger är taget i Ryssland 1920.

Mer om Bryants liv, se faktarutan allra sist nedan.

Följande är ett utdrag ur kapitel III av hennes bok.

Klockan var fyra och det skulle inte vara ljus så länge till – Petrograd ligger långt norr om New York. I december då läget hade blivit så desperat att vi sällan hade någon elektricitet alls, eftersom det inte fanns något kol att driva kraftstationerna med, tycktes vi leva i permanent mörker. I de övergivna kyrkorna kunde jag ofta få tag på heliga ljus som var tänkta att brännas framför helgonskrin, men som i hemlighet togs med hem för att det skulle gå att skriva. Men i oktober fungerade lyset fortfarande. När portvakten tryckte på strömbrytaren blinkade jag förvirrat under det bländande skenet från gnistrande gammaldags kristallkandelabrar.

Ute på gatorna vandrade jag omkring på måfå och såg hur de små butikerna blivit sorgligt tomma. Det är märkligt vad som kan bli kvar i en svältande och belägrad stad. Det fanns bara mat för tre dagar och det fanns inga varma kläder alls medan jag passerade skyltfönster efter skyltfönster fulla med blommor, korsetter, halsband för hundar och löshår!

Denna absurda situation går att förklara utan någon större vetenskaplig undersökning. Korsetterna var av den dyraste, mest ålderdomliga getingmidjesorten och de flesta av det slags kvinnor som använde dem hade redan gett sig av från huvudstaden.

Orsaken till löshåret och hundhalsbanden var lika uppenbar. Cirka en tredjedel av kvinnorna i städerna är kortklippta och det finns ingen marknad för de vackra peruker som nu reades ut för några rubel. Någon företagsam i den branschen skulle kunna göra sig en förmögenhet på att exportera de gyllene, bruna och kastanjebruna lockarna från de kortklippta och frigjorda kvinnorna i Ryssland och sälja dem i Amerika, Frankrike eller något annat efterblivet land där kvinnorna fortfarande behöver hårnålar.

Vad gäller halsbanden för hundar kan man bara föreställa sig vad som skulle hända om någon så stor hundentusiast var beredd att köpa ett guldfattat eller diamanbestrött halsband när en revolutionär domstol håller till bara runt hörnet. Alla klasskillnader bland hundarna försvann också med tsaren.

Och mängden blommor. Trädgårdsintresset hade varit stort före revolutionen. Detta gällde särskilt exotiska blommor på grund av överklassens extravaganta smak. Med den nya regeringen upphörde efterfrågan på sådan lyx tvärt. Men växthusen fanns ju kvar, och de gamla trädgårdsmästarna. Det går inte att i en blink bli av med gamla etablerade vanor. Köpvanor är lika svåra att bryta som vilken annan gammal vana som helst. Och därför fortsatte butikerna att vara fulla av blommor.

Dessa egendomliga rester från en svunnen tid dök upp överallt och ledde till skarpa kontraster. Där fanns exempelvis de män som stod utanför palatsen och de stora hotellen med påfågelsfjädrar i sina runda uniformsmössor av kinesiskt slag och iförda gröna, gyllene eller scharlakansröda ordensband. Deras jobb hade gått ut på att hjälpa folk som klev ned från ekipage, men nu kom ju aldrig längre något fint folk och ändå stod de kvar där medan deras ordensband blivit smutsiga och bleknade och fjädrarna slitna och trasiga.

Och i kontrast till detta sprang kyparna omkring inne på restaurangerna i de byggnader som dessa män fortsatte att stå utanför, likt hovfolk utan något hov. De skötte sina restauranger kooperativt och på varje bord fanns ett kortfattat budskap:

”Bara för att någon måste förtjäna sitt uppehälle som kypare behöver han inte bli förolämpad med att bli erbjuden drinks.”

Petrograd är imponerande, vidsträckt och storslaget. De höga byggnaderna i New York har något resligt och lättsamt över sig utan att vara olycksbådande. Petrograd ser ut att vara konstruerat av en jätte, som inte brytt sig om mänskligt liv. Den råa styrkan hos Peter den Store återfinns i alla breda gator, enorma torg, de stora kanaler som slingrar sig genom staden, rad efter rad av palats och regeringsbyggnadernas enorma fasader. Inte ens så utsökta former av arkitektur som de graciösa guldspirorna på Amiralitetet och de runda blå-gröna kupolerna på moskén lyckas bryta med allt detta tunga. Genom en märklig ironi har denna väldiga konstgjorda stad, konstruerad genom en grym viljeakt av en självhärskare, på kropparna efter tusentals slavar och under samstämmigt motstånd från alla samhällsskikt, nu blivit världsrevolutionens centrum, det *Röda Petrograd*.

Jag fick höra underbara berättelser om hur Kornilov¹ besegrats och vad som beskrevs som ”ett nytt sätt att strida”. Alla var ivriga att ge sin egen version av hur spanarna skickats ut och fått kontakt med den kontrarevolutionära armén och sedan börjat fraternisera med dem och besegra dem ”med samtal” och fått dem att vägra strida och i stället rikta sig mot sina ledare. Berättelserna skilde sig inte mycket åt, i huvudsak löd de på följande vis:

”Spanarna nådde fram till fiendens armé, som slagit läger för natten, och gick omkring där och frågade: ’Varför tänker ni krossa revolutionen?’ Den fientliga armén bestred anklagelsen upprört och hävdade att de skickats ut för att ’rädda’ revolutionen. Spanarna fortsatte att argumentera. ’Tro inte på vad era ledare säger. Vi slåss båda för samma sak. Följ med oss till Petrograd och sitt med i våra råd, när ni tagit reda på sanningen kommer ni att överge den här Kornilov, som är ute efter att förråda er’.”

Och delegater blev skickade till Petrograd. När de sedan rapporterade för sina regementen förenades de båda arméerna som bröder.

En av de saker i Petrograd som får ens hjärta att stelna till is är de långa köerna med torftigt klädda, som står i den bittra kylan och väntar på att få köpa mjölk, socker eller tobak. Redan vid fyratiden

¹ I juli 1917 utnämndes General Kornilov till chef för Petrograds militärdistrikt och några veckor senare till överbefälhavare. Kort efteråt försökte han göra en militärkupp, men besegrades av de revolutionära arbetarna i Petrograd genom att de helt enkelt vann över soldaterna till sin sida.

på morgonen står de är, medan det ännu är becksvalt natt. Och ofta händer det att lagren är tömda när de köat i timmar. För det mesta fick man bara köpa ett fjärdedels pund bröd för två dagar, och det grova svarta bondbrödet är vad man lever på i Ryssland – inte ”utsmyckat” som vårt amerikanska bröd. Kål ingår också i den vardagliga dieten.

Det låg inget tragiskt eller sorgset över ett Petrograd med livsmedel för bara tre dagar. Ryssarna accepterar umbäranden utan att klaga. Genast jag kom dit var jag benägen att kalla det underdånighet, men nu tror jag att det handlar om deras okuvliga sinnelag. I flera veckor gick inga spårvagnar. Folk fick gå till fots långa sträckor utan att knysta och livet i staden fortgick som vanligt. I New York skulle det ha lett till oerhörd uppståndelse, framför allt om det, som i Petrograd, inte bara varit spårvagnarna som stannat, utan också att vatten och elektricitet stängts av och det blev nästan omöjligt att få tag på något bränsle att hålla sig varm med.

I Ryssland finns praktiskt taget inget ”mode”. Män och kvinnor är klädda som de behagar. Vid ett bord kunde man få se en soldat med pälsmössan på sned, mitt emot en rödgardist i trasor, bredvid en kosack i uniform i svart och guld, ringar i öronen, silverkedjor runt halsen, eller någon från den Vilda divisionen, som rekryterats från en av de vildaste stammarna i Kaukasus, med mörk, svallande cape ...

Och de flickor som frekventerade den sortens ställen var på intet vis prostituerade allihop, trots att de samtalade med alla. Prostitution som företeelse har inte syns till sedan den första revolutionen. De förnedrande ”Gula korten” förstördes och många av dessa kvinnor blev sjuksköterskor och for till fronten eller sökte sig till andra former av normal anställning. Ryska kvinnor är speciella när det gäller klädseln. De som är intresserade av revolutionen struntar nästan helt i att tänka på hur de ser ut och går omkring i nedgångna kläder – och de som inte är intresserad är i gengäld överdrivet angelägna om klädseln och försöker skruda sig på det mest fantastiskt ”utstuderade” vis.

Jag kommer aldrig att glömma hur Karsavina, den vackraste dansösen i världen, under dessa knapphetens dagar dansade för fullsatt hus. Det var en underbar publik; en publik i trasor; en publik som valt att skaffa sig billiga biljetter i stället för bröd. Jag gissar att Karsavina måste ha funderat över hur det skulle kännas att dansa inför denna trötta, undernärda samling människor i stället för den pråliga och exklusiva lilla skara av adel hon en gång uppträtt för.

När hon kom in på scenen blev det dödstyst. Och som hon dansade och som de följde henne! Ryssarna kan sin balett precis som italienarna sin opera; varje litet vackert trick uppskattas till det yttersta. ”Bravo! Bravo!” dånade det ur tiotusen strupar. Och när hon var färdig ville de inte låta henne gå – om och om ropades hon in tills hon sloknat som en utmattad fjäril. Tjugo, trettio gånger kom hon tillbaka, bugande, leende, med piruetter, tills vi tappade räkningen ... Och sedan troppade folk av ut i den råa vinternatten och knäppte igen sina tunna rockor om sig.

I Petrograd ser man flaggor överallt – röda fanor. Inte ens statyn av Katarina den Stora på det lilla torget vid Alexandrinskijteatern slapp undan. Där stod Katarina med alla sina hovfavoriter vid fötterna och på Katarinas spira vajade en röd fana! Dessa små tecken på revolutionen syntes överallt. Stora fläckar utmärkte de platser där kejsrerliga insignier rivits loss på byggnaderna. Beskedliga vakter patrullerade de viktigaste korsningarna och försökte att inte vara i vägen för någon. Och över alltihop lurade Kung Hunger medan ett kyligt höstregn vätte ner det halvsvältande frusna myllret av människor, som skyndade vidare och lyfte blicken mot vad som var sinnebilden av världsdemokrati.

Översättning: *Björn Erik Rosin*

Hela boken finns på webbplatsen Marxist Internet Archive (MIA), dels i html-format:

[Six Red Months in Russia: An Observers Account of Russia Before and During the Proletarian Dictatorship](#), men även som PDF av originalet (med bilder):

<https://www.marxists.org/archive/bryant/works/russia/Six-Months-in-Red-Russia-L-Bryant.pdf>

På samma webbplats finns dessutom Bryants bok [Mirrors of Moscow](#) (från 1923)

Louise Bryant (1885-1936) var en radikal feministisk journalist, känd för sin bevakning av Ryssland efter revolutionen. Hon föddes på landsbygden i Nevada, USA, studerade vid universitetet i Reno och Eugene, Oregon. Hon började som journalist i Portland, Oregon, där hon också var aktiv i suffragetrörelsen. I Oregon kom hon i kontakt med journalisten John Reed, som hon gifte sig med 1916. De följdes åt till New York och Greenwich Village där de blev en del av en grupp kulturradikaler med bl a dramatikern Eugene O'Neill. Tillsammans med Reed tog hon sig till Ryssland efter revolutionen och rapporterade om den för tidningar i USA och Kanada.

En samlingsutgåva av hennes artiklar utgavs 1918 med titeln *Six Red Months in Russia*. 1919 försvarade hon revolutionen inför en senatskommitté i USA, som höll på att utreda bolsjevismens inflytande i landet. Hon fortsatte att rapportera från Ryssland, och även Turkiet, Ungern och Italien, sedan Reed dött i tyfus 1920. En ny artikelsamling utkom 1923 med titeln *Mirrors of Moscow*. Hon gifte sig 1923 med William Bullitt jr, som skulle bli USA:s förste ambassadör i Sovjetunionen. De sista åren kännetecknades av sjukdom och hög alkoholkonsumtion. Bryant avled i Paris..

Bryants och Reeds år i radikala kretsar i New York och i revolutionens Ryssland skildrades i filmen *Reds* (1981), regi Warren Beatty, där Bryant gestaltas av Diane Keaton, Beatty spelar John Reed och Jack Nicholson gör Eugene O'Neill.

Louise Bryant och John Reed i november 1916